

Specialistutbildning i skolhälsovård för läkare, en sammanfattning

(Version april 2017)

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2015:8; M) om läkares vidareutbildning till specialistkompetens (ST utbildning) anger bl a vilka basspecialiteter, grenspecialiteter och tilläggspecialiteter som är godkända. SKOLHÄLSOVÅRD är en av tilläggspecialiteterna.

Specialistkompetens i skolhälsovård är ett tillägg till en av de tre basspecialiteterna Barn- och ungdomsmedicin, Barn- och ungdomspsykiatri eller Allmänmedicin. Utbildningen omfattar minst två och ett halvt år räknat som heltidstjänstgöring. Deltidstjänst och uppehållstjänst förlänger tiden i motsvarande grad liksom föräldra- och sjukledighet.

Utbildningsaktörer

Inom all ST utbildning finns ett antal aktörer som ska göra utbildningen hanterbar och rättssäker samt ge den hög kvalitet. Dessa aktörer är vårdgivare, verksamhetschef, handledare och studierektor samt specialistförening.

Inom den kommunala sektorn är vårdgivaren primärkommunen (kommunstyrelsen) eller delegat och inom privat verksamhet motsvarande. Verksamhetschefen kan vara läkare, t ex skolöverläkare, sjuksköterska, rektor eller annan skolchef. Denne måste överlåta de medicinska ledningsuppgifterna om medicinsk kompetens saknas.

Handledaren är en läkare som kan vara specialist i Pediatrik, Barnpsykiatri, Allmänmedicin eller Skolhälsovård med flerårig erfarenhet av arbete inom skolhälsovård och med handledarutbildning. Från 2020 ska handledaren obligat vara specialist i Skolhälsovård.

Studierektor ska svara för att regelverk följs, likvärdig kvalitet uppnås i utbildningarna, stöd ges till handledarna, samt att upprätta individuella studieplaner och vara stöd för ST läkaren. Svenska skolläkarförbundet har inrättat ett studierektorskollegium som är kunskapskälla för dessa uppgifter. Studierektorerna etablerar ett nära samarbete med handledarna och en samordnande handledare är adjungerad till studierektorsgruppen.

Utbildningen

All ST utbildning innefattar ett flertal processer. Dit hör kollegialt handledd tjänstgöring, auskultationer, kurser, kvalitets- och utvecklingsarbete, självständigt skriftligt arbete och inomprofessionella reflektioner.

Skolläkarens arbete är vanligen förlagt till olika geografiskt separerade skolenheter. Eftersom handledaren inte kan vara fysiskt närvarande på varje mottagning finns inom SSLF en beprövad modell för handledning med olika regelbundna och tydliga kontaktvägar och regelbundet återkommande möten mellan handledare och ST läkare.

SSLF arbetar för närvarande med utveckling av ämnesspecifika kurser för skolhälsovården. Lämpliga kurser från utbildningen i basspecialiteterna används givetvis också. Kvalitets- och utvecklingsarbete liksom självständigt skriftligt arbete sammanförs lämpligen i något kommunalt projekt inom kommunens elevhälsa och redovisas för arbetsgivaren. De inomprofessionella reflektionerna har sin grund i litteraturstudier som redovisas och diskuteras vid SSLFs nationella samlingar.

När verksamhetschef, handledare och studierektor är överens om att ST läkaren har nått de uppsatta målen lämnas dokumentationer, intyg och utlåtanden till Socialstyrelsen i enlighet med deras rutiner för slutlig bedömning av måluppfyllelse och kvalitet avseende ST läkarens kunskaper, färdigheter och kompetens.

Slutsats

ST utbildning inom tilläggspecialiteten Skolhälsovård kan, med de principer som angivits här, genomföras på ett rättssäkert sätt och med hög och likvärdig kvalitet och måluppfyllelse över hela Sverige inom kommunal och privat skolverksamhet.

/Augusti 2016/Studierektorsgruppen inom Svenska skolläkarförbundet

Bilagor

1. PM från möte på Socialstyrelsens Avdelning för Regler och Behörighet, Enheten Behörighet 1
2. Procedurordning för ST-utbildning i Skolhälsovård
3. Handledning i Skolhälsovård
4. Arbetsbeskrivning för studierektor i ST utbildning
5. Överenskommelse; ST – utbildning inom Skolhälsovård (Mall)
6. KOMPLETTERANDE anvisningar från Socialstyrelsen

Bilaga 1

PM från möte på Socialstyrelsens Avdelning för Regler och Behörighet, Enheten Behörighet 1

Onsdagen den 6 april 2016 kl 13 00 – 14 30

Enhetschef Helena Scarabin, Febe Westberg, Ragnhild Mogren, Lars Cernerud

Om utbildning i tilläggspecialiteten Skolhälsovård

A. DEN SOM SKA PÅBÖRJA SIN UTBILDNING

1. Godkänd tilläggsutbildning i Skolhälsovård förutsätter godkänd basutbildning i Barn- och ungdomsmedicin, Barn- och ungdomspsykiatri eller Allmänmedicin. Annan specialistutbildning får inte räknas.
2. Utbildningen i tilläggspecialiteterna ska omfatta minst 2.5 år (30 månader) vad avser handled utbildning.
3. Detta gäller **heltidstjänstgöring**. Lägre tjänstegrad, liksom sk uppehållstjänst och föräldraledighet helt eller delvis, förlänger utbildningen i motsvarande grad.
4. Handledaren ska vara specialist i Skolhälsovård och ha genomgått handledarutbildning. Fram till 1 april 2020 godkänns även specialitet Barn- och ungdomsmedicin, Barn- och ungdomspsykiatri eller Allmänmedicin.
5. Utbildningen styrs av målen för specialiteten, för Skolhälsovård gäller sex a mål, fem b mål och tretton c mål. a och b målen är vanligen täckta redan under basutbildningens fem år. Dessa kommer att konformerar tydligare för alla basspecialiteter.
6. Socialstyrelsen definierar **KURS** som: **Strukturerad utbildning med plan som utgår från uppsatta utbildningsmål**. Det kan vara utbildningsaktiviteter som ingår i olika delar eller enbart, såsom katederundervisning, seminarium, konferens, webutbildning och liknande. Kursen bör avslutas med examination.
7. Det är en god idé att samordna det stipulerade självständiga skriftliga arbetet och kvalitetsarbetet, under förutsättning av att det klagörs vilka mål som täcks in.
8. God idé med inomvetenskaplig reflektion över något aktuellt för ST läkarna vid SSLFs läkardagar. Det kan räknas som utbildningstillfälle för ST läkarna
9. ST läkaren ska samla alla intyg och utlåtanden för utbildningsaktiviteter med relaterade mål i sin egen portofolio som granskas fortlöpande av handledaren.
10. Handledare och verksamhetschef avgör när ST läkaren nått de uppsatta målen. Då stämmer man av med studierektorn. Därefter lämnas ansökan in på preformerat sätt till Socialstyrelsen.
11. Socialstyrelsen anlitar ämnesexperter i Pediatrik för granskning.

12. Socialstyrelsen kan besluta om godkänna, begära in kompletterande uppgifter eller avslå. Före det senare utfallet ska alltid en ämnesspecialist i skolhälsovård granska ärendet före det slutliga ställningstagandet.

B. DEN SOM REDAN ARBETAR INOM SKOLHÄLSOVÅRDEN

B1 Den som har *mycket lång yrkeserfarenhet som skolläkare i självständig ställning*; kan inte fastställas i tid, men är minst fem år räknat på heltid och i nära relation till ansökan.

1. Måste vara specialist inom en av de tre nämnda basspecialiteterna. Annan specialistutbildning får inte räknas.
2. Måste skaffa en handledare som går igenom måluppfyllelsen enligt 2015:8.
3. Måste ha gjort eller göra det självständiga skriftliga arbetet inom området.
4. Kan behöva komplettera med kurser.
5. Handledaren måste kunna verifiera på ett detaljerat sätt att kollegan uppfyller utbildningsmålen enligt a, b och c – målen.

B2 Den som har *yrkeserfarenhet som skolläkare i självständig ställning* men ännu inte nått cirka fem års tjänstgöring (såsom vid B1) som skolläkare räknat på heltid.

1. Måste vara specialist inom en av de tre nämnda basspecialiteterna. Annan specialistutbildning får inte räknas.
2. Måste skaffa en handledare för handledning under tiden som återstår till 2.5 år räknat på heltid och under alla omständigheter **minst ett år** räknat på heltid, även om detta skulle innebära en längre tid än 2.5 år på heltid.
3. Handledaren avgör behovet av utbildningsaktiviteter i form av t ex kurser, auskultationer, litteraturstudier. Måluppfyllelse anges alltid och dokumenteras.
4. Måste ha gjort eller göra godkänt självständigt skriftligt arbete inom området.
5. Handledaren måste kunna verifiera på ett detaljerat sätt att kollegan uppfyller utbildningsmålen enligt a, b och c – målen.

Socialstyrelsen rekommenderar följande länkar om ST utbildningen:

<http://www.socialstyrelsen.se/lakarnas-st>

<http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/lakarnasstenligtsosfs2015-8>

<http://www.socialstyrelsen.se/blanketter?filters=omrade%7cSpecialistkompetens%20#listing>

<https://utbildning.socialstyrelsen.se/totara/reportbuilder/report.php?id=76>

Reviderat efter kompletterande kontakter med Socialstyrelsen efter april 2016

/Augusti 2016/Studierektorsgruppen inom Svenska skolläkarförbundet/

Bilaga 2

Procedurordning för ST-utbildning i Skolhälsovård

AKTÖRER, Ansvarsfördelning

1. Vårdgivare
2. Verksamhetschef
3. Studierektor
4. Handledare
5. ST-läkare

INDIVIDUELL STUDIEPLAN

- A. Eventuellt tillgodoräkna?
- B. Planering av när, var, hur, hur länge
 - a. Kollegialt handledd tjänstgöring
 - b. Kurser
 - c. Auskultationer
 - d. Kvalitetsutveckling och självständigt arbete
 - e. Litteraturstudier
 - f. Portfolio

ANTAGNING

Kontrakt som signeras av verksamhetschef, studierektor, handledare och ST läkare.

FORTLÖPANDE BEDÖMNING

Handledare, studierektor, verksamhetschef.

SLUTLIG BEDÖMNING

Handledare, studierektor, verksamhetschef ska vara eniga om att målen har uppfyllts på ett tillfredsställande sätt.

ANSÖKAN HOS SOCIALSTYRELSEN

Enligt av Socialstyrelsen fastställda rutiner.

/Augusti 2016/Studierektorsgruppen inom Svenska skolläkarföreningen/

Bilaga 3

Handledning – ST utbildning i Skolhälsovård

SYSTEMATISK MODELL

Den handledda utbildningen för ST- läkare i Skolhälsovård kräver speciella förhållningssätt för att ge optimalt utbyte. ST läkaren arbetar nämligen på många olika skolmottagningar och handledaen kan inte vara närvarande vid alla tillfällen. Doktor Nils Lundin, bl a vetenskapligt råd i Skolhälsovård, har utarbetat följande systematiska modell för handledning av läkare inom Skolhälsovården.

1. Handledaren besöker ST läkaren på arbetsplatsen ("sit-in") och gör systematiska iakttagelser och bedömningar och diskuterar utfallet med ST läkaren. Frågeställningar penetreras nog. Utfallet av besöket dokumenteras skriftligt.

Bemötande av barn och föräldrar, Samspel med skolsköterska och personal i skolan, Anamnes, Undersökning, Kommunikation, Kunskaper, Färdigheter, Förhållningssätt

Omfattning: 4 – 8 timmar per gång; 1 – 2 gånger per termin

2. Muntlig kontakt med ST läkaren (telefon, skype)

Omfattning: Regelmässigt omkring en timme en gång per månad.

3. Kontakt ad libitum i specifika frågor, framför allt via e-post

Alla möten och kontakter med handledaren dokumenteras av ST läkaren. Avstämning sker regelbundet med Studierektor och Verksamhetschef.

Bilaga 4

Arbetsbeskrivning för studierektor i ST utbildning

Tilläggspecialitet: **SKOLHÄLSOVÅRD**

Arbetet i ett **nationellt konsortium** för skolhälsovård (version 19 nov 2015)

Föreskrift: Studierektor ska samordna den interna och externa utbildningen för ST läkare (SOSFS 2015:8; 4 kap 5 §)

Allmänt råd: Studierektorn bör utgöra en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST läkare, (SOSFS 2015:8; 4 kap 5§)

Övergripande mål:

Ha övergripande ansvar för ST utbildningen i Skolhälsovård

Säkerställa hög och jämn kvalitet i utbildningen

Specifika mål:

- Svara för planering av utbildningen och verka för nationell likvärdighet
- Vara kunskapskälla om regelverk
- Svara för övergripande verksamhetsutveckling samt förbättrings- och kvalitetsarbete
- Initiera intern och extern granskning och utvärdering
- Avge årlig verksamhetsrapport

- Se till att handledarna har relevant kompetens och främja deras fortbildning
- Engagera och inspirera handledarna och hålla regelbunden kontakt med dem
- Vara enskilt stöd för handledarna vid problem i kontakt med vårdgivaren
- Delta i diskussionerna kring ST läkare som uppvisar brister i utbildningsprocessen

- Utforma individuella utbildningsplaner i samråd med handledaren
- Vara delaktig i och kontrollera varje läkares utbildningsmeriter vid antagningen
- Följa upp utbildningsplan för de enskilda ST läkarna
- Vara stöd för den enskilde ST läkaren när utbildningen inte fungerar bra

/Augusti 2016/Studierektorsgruppen inom Svenska skolläkarförbundet/

Bilaga 5

ÖVERENSKOMMELSE ST – utbildning inom Skolhälsovård (SHV) (Mall)

SKOLHÄLSOVÅRD är en tilläggspecialitet till endera av basspecialiteterna Barn- och ungdomsmedicin, Barn- och ungdomspsykiatri eller Allmänmedicin (SOSFS 2015:8)

ST-läkarens namn:

Personnummer:

Datum för legitimation:

Basspecialitet inom:

Datum/beräknat datum för Basspecialitet:

Start ST utbildning SHV:

Beräknat datum specialitet SHV räknat på heltid:

Handledare:

Studierektor:

Vårdgivare:

Verksamhetschef:

ORGANISATION

Specialistutbildningen planeras och genomförs i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt svenska skolläkarföreningens rekommendationer.

En individuell utbildningsplan upprättas som granskas och godkänns av studierektor. Planen ska överlämnas till verksamhetschefen. Utbildningsplanen kan komma att revideras till följd av förändringar som inte kunnat förutses vid upprättandet. Studierektor ska godkänna revideringen som därefter lämnas till verksamhetschefen. ST läkaren ansvarar för fortlöpande dokumentation av utbildnings olika moment och redovisar för handledaren.

ST-läkaren ska ges möjlighet till kurser, konferenser, auskultationer och studiebesök i enlighet med den upprättade studieplanen. Studietid avsätts lämpligen för egna studier under arbetstid.

Handledaren ska finnas tillgänglig för kontakter vid behov och ST läkaren ska kunna träffa handledaren personligen regelbundet. Planeringssamtal mellan handledaren och ST läkaren ska hållas varje halvår. Vid behov deltar studierektor i samtalet. Studierektor och verksamhetschef får alltid en sammanfattning av planeringssamtalets innehåll.

När utbildningsplanens mål och tid för handledd tjänstgöring räknat på heltid har nåtts granskar handledaren dokumentationen och lämnar ett yttrande om sin uppfattning stödd av dokument till studierektor, som har att tillstyrka eller avstyrka. Om avstyrkan sker kallar studierektor ST läkare och handledare till ett möte då krav på förbättringar diskuteras och dokumenteras. Verksamhetschefen underrättas.

Överenskommelsen undertecknas med ort, datum namnteckning och namnförtydligande.

ST läkare

Handledare

Studierektor

Verksamhetschef

Undertecknarna bevarar var och en ett exemplar av överenskommelsen.

/December2016/Studierektorsgruppen inom Svenska skolläkarförbundet/

Bilaga 6

KOMPLETTERANDE anvisningar från Socialstyreslen Om tilläggspecialitet i Skolhälsovård

Från den 1 september 2016 gäller en ny bestämmelse för tillgodoräknande av ST. Nedanstående är en komplettering till det som tidigare skrivits om tilläggspecialitet i Skolhälsovård.

Detta innebär att om du som läkare med specialistkompetens vill få specialistkompetens i ytterligare en bas-, gren- eller tilläggspecialitet, finns nu ett maxtak för hur mycket av din tidigare specialiseringstjänstgöring du kan få tillgodoräkna dig. Konkret betyder det att ST nr 2, 3 eller 4 alltid blir minst 2,5 år.

En förutsättning för att få tillgodoräkna sig tidigare genomförd ST är att samtliga kompetenskrav i målbeskrivningen är uppfyllda.

Om ST-läkaren inte har prövats utifrån 2015 års regelverk ska den huvud-ansvariga handledaren specificera vad den sökande kan tillgodoräkna sig från sin tidigare specialiseringstjänstgöring. Detta redovisar den huvudansvariga handledaren på Socialstyrelsens intyg för den utbildningsaktivitet som det gäller.

Den huvudansvariga handledaren ska skriva på intyget och ange vilket eller vilka delmål i den nya målbeskrivningen som utbildningsaktiviteten avser. I och med detta överförs informationen i tidigare intyg till de intyg som hör till SOSFS 2015:8. De gamla intygen behöver inte skickas med ansökan.

Om ST-läkaren tidigare har bevis om specialistkompetens enligt 2015 års regelverk så behöver han eller hon inte redovisa delmålen från den gemensamma kunskapsbasen.

(Ur Anvisningen, sidan 5, styckena 5 – 7; Ansökan om bevis om specialistkompetens för läkare med legitimation i enlighet med SOSFS 2015:8; Socialstyreslen)

DETTA INNEBÄR

att för den som prövats i tidigare regelverk än 2015:8 för sin *basspecialitet* ska vid ansökan om tilläggspecialitet anges att och hur *a och b målen* uppfylls i den redan avklarade basspecialistutbildningen, *förutom* intygandet om motsvarande för *c målen*, som gäller i utbildningen för *tilläggspecialiteten*.

/April 2017/Studierektorsgruppen inom Svenska skolläkarförbundet